

Ілля дачку 'ддае») і жніўны («На новай сялібе пшаніца стаяла») сюжэты. Але і такая кантамінацыя не можа лічыцца заканамернай, нягледзячы на структурную аформленасць і змястоўна-сэнсавую дасканаласць, паколькі гэта толькі адзінкавы твор, а тэксты русальных песень самі па сабе традыцыйна ўстойлівыя, што ўказвае на выпадковы характар кантамінавання. У сувязі з гэтым можна меркаваць, што русальная абраднасць належыць да ліку замкнёных у сабе культурных з'яў.

Такім чынам, пры вывучэнні русальнай абраднасці беларусаў пастаноўка і вырашэнне такіх праблем, як акрэсліванне арэала распаўсюджання (з улікам ядра, перыферыі і кола вераванняў пра русалку), распрацоўка дакладнага прынцыпу класіфікацыі русальных песень і выяўленне іх спецыфікі, магчымасць разгляду русальнай абраднасці ў тыпалагічным плане з масленічнай на аснове прыналежнасці да пераходных перыядаў дазваляе лепш зразумець і растлумачыць гэты феномен народнай культуры.

¹ Гл.: Шейн П. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. СПб., 1887. Т.1. Ч.1. С.196 і наст.; Романов Е. Белорусский сборник. Вильно, 1912. Вып.8. С.200 і наст.

² Гл.: Соколова В. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев, белорусов. М., 1979; Барташэвіч Г. Беларуская народная паэзія веснавага цыкла і славянская фальклорная традыцыя. Мн., 1985.

³ Барташэвіч Г. Указ.сач. С.154.

⁴ Виноградова Л. Ритуалы типа «Вождение ряженого» // Philologia slavica. М., 1993. С.24.

⁵ Елатов В. Песни восточнославянской общности. Мн., 1977. С.8.

⁶ Повесть временных лет по Лаврентьевскому списку. СПб., 1910. С.11.

⁷ Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Весенние праздники. М., 1977. С.269, 291.

⁸ Пра абрад «Провады русалкі» ў Лоеўскім раёне гл.: Івахненка Т. «Ах, мая русалачка, летні ты цвятчак...» // Роднае слова. 1995. №5.

⁹ Гл.: Макароў М. Русальны тыдзень на Гомельшчыне // Беларуская літаратура. 1988. Вып.16. С.146 і наст.

С.В.КАВАЛЁЎ

БЕРАСЦЕЙСКІ ПАСЛЯДОЎНІК ЯНА КАХАНОЎСКАГА

У 1890 г. польскі вучоны У.Віслоцкі апублікаваў паэму „Пратэй, або Пярэварацень”¹, паводле старадруку, знойдзенага ім у бібліятэцы Асалінскіх, і паклаў тым самым пачатак вывучэнню аднаго з самых значных твораў польскамоўнай паэзіі Беларусі эпохі Рэнэсансу. На тытульнай старонцы знойдзенай кнігі адсутнічала імя аўтара, не было пазначана месца і час выдання, але па характэрных асаблівасцях друку У.Віслоцкі без цяжкасцей вызначыў, што „Пратэй...” выйшаў з друкарні Цыпрыяна Базыліка, якая дзейнічала ў 60-х гг. XVI ст. у Бярэсці. Даследчык выказаў меркаванне, што паэма была выдадзена ў 1564 г., і толькі імя аўтара назваць не адважыўся, пакінуўшы вырашэнне праблемы аўтарства наступнікам.

Здавалася б, высветліць аўтарства „Пратэя...” не цяжка: імя паэта можна знайсці ў самім берасцейскім выданні, як і ўскосную згадку пра час напісання і месца выдання паэмы. Адкрывае кнігу вершаванае прысвячэнне князю Мікалаю Радзівілу Чорнаму, якому аўтар ахвяруе сваю паэму ў якасці каляднага падарунка і якога просіць узяць пад абарону дзівака-Пратэя, бо ў Польшчы не любяць тых, хто гаворыць праўду. У канцы кнігі змешчаны верш Пятра Стаенскага „Да Пратэя”, дзе паэт дакарае непаслухмянага героя, што той свавольна выйшаў з-пад яго апекі перад самымі маразамі, не чакаючы надыходу вясны. „Пратэй...” узнік у выніку наследавання паэме Яна Каханоўскага „Сатыр, або Дзікі чалавек” (Кракаў, 1564). Кампазіцыя двух твораў вельмі падобная: перад асноўным тэкстам паэмы Я. Каханоўскі змясціў вершаваную прадмову да караля Жыгімонта Аўгуста, а скончыў вершаваным зваротам да свайго героя – Сатыра. Праўда, у берасцейскім выданні ёсць яшчэ „Заклучэнне да польскіх паэтаў” і ў самым канцы кнігі верш Цыпрыяна Базыліка „Да таго ж”. У „Заклучэнні...” аўтар дэманструе добрае веданне тагачаснай польскай літаратуры, адзначае заслугі Мікалая Рэя,

Анджэя Тшэцэскага і асабліва Яна Каханоўскага, якому складае ўзнёслы ланегірык. Выдавец паэмы Ц.Базылік выказвае спачуванне Пратэю, які распачаў услед за сваім настаўнікам Сатырам новую вайну з заганамі грамадства.

На падставе вершаў, што суправаджаюць асноўны тэкст „Пратэя...”, можна зрабіць тры высновы: 1) паэма напісана ў канцы 1563 – на самым пачатку 1564 г. (гэта значыць, што яе аўтар чытаў „Сатыра...” яшчэ ў рукапісу); 2) выдадзена яна ў Бярэсці, пра што сведчыць прысвячэнне віленскаму ваяводу і берасцейскаму старасту Мікалаю Радзівілу і постскрыптам ад імя Ц.Базыліка (друкарня Ц.Базыліка была на той час адзінай у Вялікім княстве Літоўскім); 3) аўтарам паэмы з’яўляецца Пётр Стаенскі. Аднак калі дзве першыя высновы ўспрымаліся ўсімі даследчыкамі як відавочныя, то апошняя шмат у каго выклікала сумненні і спарадзіла зацятую дыскусію, якая так і не прынесла плёну: у найноўшых польскіх падручніках і навуковых працах паэма па-ранейшаму згадваецца як ананімная².

Прычына недаверу польскіх вучоных да асобы П.Стаенскага як да магчымага аўтара „Пратэя...” тойца выключна ў яго французскім паходжанні. Пётр Стаенскі (Статорыус) перабраўся ў Польшчу з Жэневы ў 1556 г., пісаў спачатку па-лацінску і апублікаваў некалькі рэлігійна-палемічных трактатаў, але неўзабаве авалодаў польскай мовай у такой ступені, што ўдзельнічаў у 1562–1563 гг. у перакладзе славутай Берасцейскай Бібліі, а ў 1568 г. выдаў першую польскую граматыку. Нягледзячы на відавочныя заслугі Пятра Статорыуса перад польскай культурай, некаторыя вучоныя (А.Брукнер, Е.Старнаўскі, С.Кот) усё ж не верылі, што з-пад пярэ францускага эмігранта магла выйсці такая вялізная паэма на польскай мове, і шукалі іншых, больш верагодных, з іхняга пункту гледжання, аўтараў.

У 1904 г. Я.Чубак апублікаваў невялікую нататку, у якой прывёў яшчэ адзін доказ аўтарства П.Стаенскага: у адной з рукапісных палітычных брашур XVI ст. згадваецца, што паэму „Пратэй...” напісаў француз Статорыус, вялікі прыхільнік польскай мовы³. Кандыдатуру П.Стаенскага лічыў найбольш верагоднай Т.Грабоўскі⁴. Але А.Брукнер прапанаваў спачатку кандыдатуру А.Валяна⁵, а потым – Ц.Базыліка⁶. На думку аўтарытэтнага вучонага, П.Стаенскі не мог напісаць „Пратэя...”, таму што ў недастатковай ступені валодаў польскай мовай, не быў заангажаваны ў польскія палітычныя справы і не настолькі добра арыентаваўся ў польскай літаратуры, каб узносіць Я.Каханоўскага вышэй за ўсіх тагачасных і старажытных паэтаў. Перакананы ў тым, што аўтарам паэмы мог быць толькі паляк па паходжанні, А.Брукнер усё ж сумленна прывёў яшчэ адзін вядомы яму факт: на карысць П.Стаенскага: у наблітацыйным лісце для сыноў Статорыуса з 1591 г. згадваецца, што іхні бацька апошнія гады жыцця прысвяціў навуцы дасканалыма маўлення па-польску і складанню на гэтай мове вершаў.

Дыскусія вакол праблемы аўтарства „Пратэя...” ўзнавілася з новай сілай праз паўстагоддзя. Е.Старнаўскі на падставе цьмянай згадкі ў кнізе Шымона Старавольскага з 1627 г. назваў магчымым аўтарам паэмы малавядомага філосафа Яна Парэмбнага⁷, але Т.Вітчак лёгка абверг гэтую памылковую гіпотэзу (свае трактаты Я.Парэмбны пісаў выключна па-лацінску і ўвогуле нарадзіўся, хутчэй за ўсё, пасля 1564 г.)⁸.

У 1956 г. С.Кот апублікаваў знойдзеныя ім у нямецкіх архівах паэтычныя творы Ц. Базыліка, невядомыя А. Брукнеру, і ўпэўнена назваў выдаўца паэмы „Пратэй...” яе адзінамагчымым аўтарам⁹. На думку даследчыка, паставіць сваё прозвішча на тытульнай старонцы твора, у якім быў паказаны заняпад польскай шляхты, перашкаджаў сыну сярэдзкага местачкоўца Ц.Базыліку яго сумніўная наблітацыя з ласкі вандроўнага грэчаскага авантурыста Якуба Гераклідаса Базылікаса. Пра аўтарства Ц.Базыліка сведчыць нібыта і ягоны вершаваны зварот да героя паэмы, змешчаны ў канцы кнігі – па аналогіі з вершам Я.Каханоўскага ў канцы „Сатыра...” (зрэшты, традыцыю звяртацца ў канцы твора да свайго героя ўвёў не Каханоўскі: яна была вядома з часоў Авідзія). Але чаму тады сорам за сумніўнае шляхецтва не перашкодзіў Ц.Базыліку паставіць сваё прозвішча пад вершам і прызнацца

тым самым у дачыненні да паэмы хаця б у якасці друкара? І як растлумачыць ў такім разе прысутнасць у берасцейскім выданні верша П.Стаенскага і радкоў з яго, адрасаваных да Пратэя („Мяне ў тым не вінаваць, табе так захацелася, / Бо ты свавольна выйшаў з-пад маёй апекі, / Хоць гаспадара такога не знойдзеш вакемі” – в.1080–1081)?

У 1961 г. мовазнавец У.Любас апублікаваў вялікі артыкул пад назваю „Моўныя аргументы ў справе аўтарства „Пратэя, або Пярэваратня”¹⁰. Старанна параўнаўшы мову паэмы з моваю іншых паэтычных твораў Ц.Базыліка, даследчык прыйшоў да адназначнай высновы: Базылік не з’яўляецца аўтарам „Пратэя...”. Ніякіх пазітыўных прапаноў у артыкуле няма, У.Любас адзначыў толькі, што моўныя асаблівасці паэмы сведчаць пра паходжанне яе аўтара з Усходняй Малапольшчы на самым памежжы з Руссю, у той час як Ц.Базылік прадстаўляў сярэдзі дзялект. У сваім грунтоўным даследаванні польскі мовазнавец чамусьці зусім не ўлічваў факту працяглага знаходжання Ц.Базыліка на Беларусі (з канца 50-х гг.), якім мог бы вытлумачвацца ўплыў на мову аўтара „Пратэя...” „рускай” (старабеларускай) мовы.

Пасля артыкула У.Любаса, наколькі нам вядома, не было больш спроб разгадаць загадку аўтарства „Пратэя...”. Усведамляючы безвыніковасць як ранейшых дыскусій, так і далейшых пошукаў, гісторык М.Косман прапанаваў вярнуцца да даўняй высновы А.Брукнера з 1891 г.: аўтарам „Пратэя...” быў па-просту паляк-пратэстант¹¹. Такое „простае” рашэнне праблемы зноў выключае з ліку магчымых аўтараў француза П.Стаенскага, не прымаецца да веры найважнейшы аргумент: сведчанне самога тэксту. Абсалютна відавочна, што няма патрэбы шукаць аўтараў недзе „збоку”, па-за асобамі П.Стаенскага і Ц.Базыліка, імёны якіх ясна ўказаны ў берасцейскім выданні. Таму варта вярнуцца не да высновы А.Брукнера, а да меркавання Т.Вітчака: аўтарам „Пратэя...” быў П.Статорыус (Стаенскі) пры супрацоўніцтве з Ц.Базылікам, які выпраўляў мову і стыль сатыры¹².

Ц.Базылік з’яўляўся не толькі выдаўцом паэмы, але і яе рэдактарам, фактычна – сааўтарам П.Стаенскага. Іхнім супрацоўніцтвам тлумачыцца неакрэсленасць канфесійнай пазіцыі ў творы, рэдкае для таго часу імкненне да аб’ектывізму ў рэлігійных пытаннях і талерантнасці (кальвін Базылік „змякчаў” палемічныя акцэнты арыяніна Статорыуса, паўплывала тут і арыентацыя на паэму католіка Я.Каханюскага). Такі погляд на праблему аўтарства „Пратэя...” ўяўляецца найбольш слушным, але паколькі П.Стаенскі і Ц.Базылік не пажадалі паставіць свае імёны на тытульнай старонцы твора і дакладна невядома ступень удзелу кожнага з іх у працы над тэкстам, даводзіцца і надалей разглядаць „Пратэя...” як ананімную паэму.

На жаль, ад моманту публікацыі „Пратэя...” і да 60-х гг. нашага стагоддзя даследаванне твора зводзілася выключна да высвятлення праблемы яго аўтарства. У лепшым выпадку вядома польскія вучоныя давалі агульныя ацэнкі мастацкай каштоўнасці паэмы, часам – зусім процілеглыя. Так, Т.Грабоўскі адзначыў, што па форме „Пратэй...” не на многа ніжэй за „Сатыра...”¹³. А. Брукнер лічыў, што аўтар „Пратэя...” выказваўся смялей за Каханюскага і ўнікаў глыбей. Ю.Кжыжаноўскі, наадварот, вельмі нізка ацэньваў паэму ў параўнанні з іншымі сатырычнымі творамі XVI ст.: „Абстрактныя і невыразныя высновы, пазбаўленыя афарыстычнай сцісласці і дасціпнасці Каханюскага, адсутнасць сюжэтных замалёвак, як у Рэя, Бельскага ці Кляновіча, прыводзяць да таго, што „Пратэй” з’яўляецца хутчэй гладка рыфмаваным публіцыстычным артыкулам, чым мастацкім творам. Празмернае награванне разнастайных тэм, змешванне значных і малаістотных рэчаў, жаданне выказацца адносна ўсіх палітычных і грамадскіх спраў адразу пазбаўляе яго вартасці выдатнага твора ў гісторыі польскай сатыры”. Паблажлівая ацэнка Ю.Кжыжаноўскага абсалютна не стасуецца з меркаваннем С.Кота: „У паэме шмат смелых засцярог і трапных заўваг, аздобленых фразеалагічнымі зваротамі, жывы стыль, багатая мова. Перадусім чытача прываблівае ў „Пратэю” высокая пісьменніцкая культура аўтара”¹⁶.

Толькі Ю.Новак-Длужэўскі ў 1962 г. разгледзеў нарэшце ідэйна-мастацкі змест паэмы „Пратэй...” у даследаванні „Сатыравая паэма ў польскай літа-

ратуры XVI–XVII стст. З гісторыі мастацкай ініцыятывы Яна Каханоўскага¹⁷. Акрамя рэдкага ў гісторыі літаратуры падабенства кампазіцый „Сатыра...” і „Пратэя...” вучоны адзначаў таксама трохступенчаты ўклад зместу ў абодвух творах, характэрны для ўсіх сатыравых паэм: 1) негатыўны малюнак рэчаіснасці; 2) пошук сродкаў выпраўлення становішча; 3) песімістычны погляд на будучыню. Ю.Новак-Длужэўскі вылучыў тры асноўныя матывы „Сатыра...”, якія дакладна паўтараюцца ў „Пратэю...”: 1) заняпад рыцарскай традыцыі ў шляхецкім асяроддзі; 2) крызіс грамадска-палітычнага жыцця і як вынік – адсутнасць парадку і справядлівасці ў дзяржаве; 3) рэлігійныя спрэчкі і звады (на рэлігійна-дагматычных справах і на этыцы грамадскага жыцця берасцейскага аўтар акцэнтую асабліваю ўвагу). Ацэньваючы мастацкую каштоўнасць паэмы ананімнага аўтара, даследчык адзначаў пэўную хаатычнасць і празмерны аб’ём твора, але прызнаў, што напісана паэма „... моваю, як у Каханоўскага, проста, натуральнай, бадай што вытанчанай, здольнай нават да афарыстычнага сінтэзавання пэўных жыццёвых з’яў (у чым таксама нагадвае Каханоўскага)”¹⁸. Некалькі старонак прысвяціў Ю.Новак-Длужэўскі „Пратэю...” і ў чарговым томе сваёй фундаментальнай працы пра польскую палітычную паэзію¹⁹, звярнуўшы ўвагу на адлюстраванне ў паэме канкрэтных палітычных падзей 60-х гг. XVI ст. (варшаўскага сойма 1563–1564 гг., барацьбы шляхты і караля з магнатамі і духавенствам за экзекуцыю каронных праў і інш.). Нагадаўшы, што ў мастацкіх адносінах „Пратэй...” з’яўляецца наследаваннем „Сатыры...” Я.Каханоўскага, польскі вучоны тым разам звярнуў увагу не на падабенства двух твораў, а на элементы навізны ў паэме берасцейскага аўтара: „Ананім умеа абгрунтаваць перанятая ідэалагічныя матывы па-свойму, на падставе надзвычай багатага фактычнага матэрыялу, які з’яўляецца цалкам ягонаю уласнасцю. „Пратэй” – гэта ідэалагічнае, а не мастацкае клішэ „Сатыра” Каханоўскага. <...> Ананім здольны нават мацней, з мастацкага пункту гледжання, чым гэта зрабіў Каханоўскі, падкрэсліць змрочную палітычную будучыню Польшчы...”²⁰.

З беларускіх літаратуразнаўцаў толькі Я.І.Парэцкі прысвяціў у 1979 г. паэме „Пратэй...” невялікі артыкул, назваўшы яго ў адпаведнасці з духам часу „Антырэлігійная сатыра Брэсцкага друкарскага двара XVI ст.”²¹. Беспадстаўнасць самой назвы артыкула і такога вызначэння жанру твора – відавочная (паэма напісана шчырым вернікам і наскрозь прасякнута хрысціянскімі ідэаламі), як відавочная і тэндэнцыйнасць беларускага вучонага там, дзе ён прадстаўляе погляды берасцейскага аўтара на вайну Вялікага княства Літоўскага з Масковіяй (паэт зусім не вінаваціў у развязванні ваенных дзеянняў ліцвінаў і ляхаў, як гэта вынікае з перакладаў і каментарыяў Я.І.Парэцкага, але з прыкрасцю адзначаў няздольнасць шляхецкага войска барацьбы краіну ад арміі Івана Грознага і задаваў суайчыннікам справядлівае пытанне: „Ці ж не лепей ваяваць за Дзвіною?” – в.429). Нягледзячы на асобныя недарэчнасці (даніну пануючай ідэалогіі), артыкул вядомага філолага-пацініста каштоўны як першая і да гэтага часу адзіная публікацыя пра паэму „Пратэй...” у беларускім навуковым друку. Я.І.Парэцкі слушна адзначаў, у прыватнасці, падабенства поглядаў берасцейскага аўтара і ідэй беларускага гуманіста, рэфармацыйнага дзеяча Сымона Буднага²² (на блізкасць рэлігійных і палітычных поглядаў аўтара „Пратэя...” да поглядаў М.Чаховіча, Л.Крышкоўскага, С.Буднага, а таксама А.Фрыча-Маджэўскага звяртаў увагу і польскі вучоны С.Кот²³).

Паэма „Пратэй, або Пярэварацень” з’яўляецца самым вядомым творам польскамоўнай паэзіі Беларусі эпохі Рэнэсансу, але, як мы пераканаліся, да гэтага часу вывучэнне паэмы зводзілася пераважна да: 1) пошукаў аўтара; 2) параўнання з „Сатырам...”; 3) разгляду адлюстраваных у паэме палітычных падзей і агульных настрояў эпохі. Даследчыкаў цікавілі шматлікія інтэртэкстуальныя сувязі „Пратэя...” (запазычаны з паэмы Я.Каханоўскага, сугучнасць з ідэямі С.Буднага і г.д.), у той час як па-за ўвагаю заставаліся мастацкія асаблівасці паэмы, яе індывідуальная непаўторнасць.

Безумоўна, выказаныя ў творы палітычныя погляды і рэлігійныя перакананні аўтара, праўдзіва і таленавіта намалёваныя сцэнікі са штодзённага

жыцця шляхты ўяўляюць вялікую цікавасць для даследчыкаў грамадска-палітычнага, рэлігійнага і культурнага жыцця Польшчы і Вялікага княства Літоўскага ў эпоху Рэнесансу. Але шукаючы мастацкую дамінанту, якая вызначае феномен паэмы і абумоўлівае яе адрозненне як ад „Сатыра...”, так і ад іншых паэтычных твораў XVI ст., трэба звярнуць увагу не на палітычныя, рэлігійныя і сацыяльныя ідэі аўтара, а на вобраз героя паэмы – Пратэя – і на раскрытую праз яго тэму ўзаемаадносін паэта і грамадства.

Шматаблічнасць вобраза галоўнага героя і пэўная супярэчнасць паміж рознымі яго ўвасабленнямі толькі на першы погляд здаецца слабым месцам твора, недаглядам нявобразнага аўтара. На самой справе розныя функцыі, якія выконвае Пратэй у паэме, адпавядаюць уласцівасцям яго натуры і неадназначнасці разумення гэтага міфалагічнага вобраза культурай эпохі Рэнесансу.

У „Пратэю...” польская паэзія, бадай, упершыню адважылася на самаацэнку, на падсумаванне сваіх доўгачасовых набыткаў, нечакана ўсвядоміла сябе як аўтаномную літаратурную тэму. Аўтатэматызм „Пратэя...” робіць яго адметнай з’явай не толькі ў кантэксце польскамоўнай паэзіі Беларусі XVI ст., але і ў кантэксце гісторыі славянскіх літаратур увогуле.

¹ Proteus abo Odmieniec. Wyd. W. Wislocki. Kraków, 1890.

² Гл. напр.: Pełc J. Literatura Renesansu w Polsce. Warszawa, 1994. S.123–124; Ziomek J. Renesans. Warszawa, 1995. S.362–363.

³ Czubek J. Kto jest autorem „Proteusa abo Odmieńca”? // Pamiętnik Literacki. 1904. R.III. S.272–273.

⁴ Grabowski T. Kwestia autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” z r.1564 // Sprawozdania AU. 1907. №7. S.3–4.

⁵ Brückner A. Różnowiercy Polscy. Szkice obyczajowe i literackie. Warszawa, 1905. S.132.

⁶ Brückner A. Kto jest autorem „Proteusa albo Odmieńca”? // Pamiętnik Literacki. 1907. R.VI. S.484 i nast.

⁷ Starnawski J. Na tropie rozwiązania zagadki autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” (1564) // Pamiętnik Literacki. 1956. R.XLVII. S.461 i nast.

⁸ Witczak T. O złudnym tropie autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” (1564) // Pamiętnik Literacki. 1957. R.XLVIII. S.505 i nast.

⁹ Kot S. Nieznany poeta polski XVI wieku // Zeitschrift für Slavische Philologie. 1956. Bd.25. H.1. S.113 und weit.

¹⁰ Lubaś W. Argumenty językowe w sprawie autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” // Zeszyty naukowe uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace językoznawcze. 1961. Z.4. S.109 i nast.

¹¹ Kosman M. Reformacja i kontreformacja w Wielkim Księstwie Litewskim w świetle propagandy wyznaniowej. Wrocław i etc., 1973. S.73.

¹² Witczak T. O złudnym tropie autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” (1564). S.506.

¹³ Grabowski T. Kwestia autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” z r. 1564. S.3.

¹⁴ Brückner A. Kto jest autorem „Proteusa albo Odmieńca”. S.484.

¹⁵ Krzyżanowski J. W wieku Reja i Stańczyka: Szkice z dziejów Odrodzenia w Polsce. Warszawa, 1958. S.28.

¹⁶ Kot S. Nieznany poeta polski XVI wieku. S.122.

¹⁷ Nowak-Dłużewski J. Poemat satyrowy w literaturze polskiej w.XVI–XVII. Warszawa, 1962. S.9 i nast.

¹⁸ Ibid. S.29.

¹⁹ Nowak-Dłużewski J. Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. Czasy Zygmuntofskie. Warszawa, 1966. S.290 i nast.

²⁰ Ibid. S.292.

²¹ Парэцкі Я.І. Антырэлігійная сатыра Брэсцкага друкарскага двара ў XVI ст. // Беларуская літаратура. Вып. 7. Мн., 1979. С.177 і наст.

²² Там жа. С. 185.

²³ Kot S. Nieznany poeta polski XVI wieku. S. 119–120.

Л.В.АЛЕЙНИК

ПРАБЛЕМА СКАЗА Ў АЎТАРСКИМ СТЫЛІ ЛУКАША КАЛЮГІ

Вывучаючы праблему сказа ў стылістыцы, тэарэтыкі рускай літаратуры ў 20-я гг. найчасцей збліжалі імёны М.Ляскова, А.Рэмізава і А.Белага. На якіх падставах грунтавалася гэтае абагульненне, лаканічна акрэсліла Г.А.Белая: "Рэзкае несупадзенне іх стылю з канонамі кніжна-пісьмовай літаратуры, устаноўка на апавядальнасць, на вусную мову, на жэст, інтанацыю, зрушэнні ў лексіцы і стылістыцы, арыентацыя на народную фразеалогію"¹.